СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 129. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 4-го червня 1936. — VOL. XLIV. No. 129. Jersey City, N. J., Thursday, June 4, 1936. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ЗАЖУРЕНИЙ РІШЕННЯМ НАЙВИЩОГО СУДУ

ВАШИНҐТОН. — На запит журналістів, що думає Рузвелт про рішення найвищого суду, яким уневажнено нюйорський закон про найнижчу платню для жінок і малолітніх робітників, він виминаючо відповів, що воно створило ситуацію, немов у певну ділянку американського життя не можна нікому вмішуватись і реґулювати її законами. В подібний спосіб найвищий суд вже передтим уневажнив Ен Ар Ей (Нешенер Рековері Акт), Ей Ей Ей (Аґріколтюрел Едджостмент Акт), і Вугольний Акт Ґуфія. Свої рішення суд опирає на тому, що ці акти обмежують свободу горожан і є неконституційні. Та в тих рішеннях треба також добачувати скриту боротьбу двох суспільних систем, з яких одна прямує до реґуляції суспільного життя згори, схопивши його в певні урядові закони, а друга є проти такої реґуляції і стоїть за повну свободу одиниць, яку вона вважає джерелом суспільної енерґії.

НАГІНКА НА ГАЗАРДОВІ МАШИНИ.

НЮ ЙОРК. — Вслід за рішенням стейтового суду в Олбані, що всі автоматичні машини, де можна виграти гроші, належать до газарду, поліція почала робити нагінку на ті машини і конфіскувати їх, а в деяких випадках арештувати їх власників.

ПОЛІЦАЙ ДОРОБИВСЯ МАЄТКУ.

САН ФРАНСІСКО. — Перед судом присяглих ведеться розправа проти одного тамошнього поліцая, який у підозрілий спосіб з $200 місячної платні за час 25-літньої своєї служби доробився $835,000 майна. Поліцай пояснював це тим, що грав на біржі. Але судді підозрівають, що ці гроші це хабарі від ріжних проступників, яких він покривав упродовж довгих літ своєї служби.

РЕПУБЛИКАНЦІ ХОТЯТЬ ЛУЧИТИСЯ З ДЕМОКРАТАМИ ПРОТИ РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК. — Серед деяких републиканців, як також серед деяких демократів, виринула гадка, чи не булоб добре, якби републиканці побіч свого кандидата на президента поставили на заступника якогось демократа, що противиться нинішній адміністрації Рузвелта і його „ню ділові". Цю гадку піддержує також нюйорська ґазета „Ґералд Трібюн", кажучи, що адміністрацію Рузвелта ненавидять багато демократів, хоч є й такі републиканці, що є за „ню діл". Супроти цього надходячі вибори повинні відбутися „через партійне схрещення".

ШІСТЬ ТИСЯЧ ОСІБ ВІДВІДУЮТЬ „КВІН МЕРІ".

НЮ ЙОРК. — У вівторок 12-та евеня біля 50-тої вулиці в Ню Йорку була завалена людьми й автами. Це були відвідувачі найбільшого англійського корабля, „Квін Мері". Вони йшли туди на специяльне запрошення, без плачення за вступ. Другого дня доступ був дозволений для всіх, але за заплатою одного доляра. Корабель у середині уладжений з найбільшим смаком і вигодою. Туристична кляса така, що кілька літ тому не мріяли про це пасажири першої кляси.

ОТРУЇВСЯ ҐАЗОМ ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД ДЕПОРТАЦІЄЮ.

БРУКЛИН (Н. Й.).—Департамент еміґрації зарядив депортацію Петра Салюї до його родинного краю, Італії. Це його так зажурило, що він рішив поповнити самогубство, затроюючися світляним ґазом. Своє рішення він виконав. Одначе тут втрутилася поліція й забрала його непритомного до шпиталю, ще заки він сконав.

ҐІСТЕРІЯ ТОВПИ ПІДКЛАДОМ „ЧОРНОГО ЛЕҐІОНУ".

ДІТРОЙТ. — У слітстві проти 15 членів „Чорного Леґіону" за вбивство Пула підсудні заявляли, що зробили це ведені вищими мотивами, а саме вони чули, що Пул тяжко знущався над своєю жінкою і раз навіть її так тяжко побив, що її забрали до шпиталю. Одначе сама жінка Пула заперечила, немовби її муж побивав її, а до шпиталю вона пішла тому, що сподівалась уродин дитини.

ДОБРЕ „ПОКАРАВ".

НЮ ЙОРК. — Мотоцикльовий поліцай, що повнив службу в Бронксі, побачив, як авто з трьома молодими пасажирами неправильно завернуло набік. Він зловив їх і за неправильну їзду вручив їм „тикет" з завізванням до суду. Перелякані молодці слухняно приняли цю „кару" і поїхали далі. За пів мінути поліцай довідався через поліційне радіо, що це були ґенґстери, що заграбили $50,000 в одному банку. Він пустився за ними, але по них слід загинув.

СТАХАНОВЩИНА ВИЧЕРПУЄТЬСЯ.

Секретар окружного партійного комітету в Донбасі склав звідомлення, що темпо добування вугля слабшає там з дня на день. Стахановщина в своїй первісній формі вичерпалася. „Не слід себе обманювати; тому, щоб добитися нового підйому стахановщини, потрібна дбайлива й стократь конкретніша орґанізована праця донбаських большевиків"...

НЕ БУВ ОБЕРЕЖНИЙ З КУПІЛЛЮ.

Молодий студент Дейвис пішов враз з товаришами купатися до моря в Коні Айленд, Ню Йорк. Думаючи, що він добрий пливак, пустився на глибину. Одначе там схопили його корчі і він почав тонути. На поміч прибули товариші, теж добрі пливаки, й почали його тягти до берега. Та, в тому моменті товаришам теж покорчило ноги. Вони мусіли покидати товариша й себе ратувати. Себе якось вратували, але товариш таки втопився.

НОВІ НАФТОВІ ШИБИ.

В турчанськім повіті, як повідомляє АТЕ, відкривають щораз частіше нові нафтові терени. В місцевости Ломниця поставлено останніми днями 5 нових шибів.

БОЛГАРИ ШЕВЧЕНКОВІ.

З нагоди 75-ліття смерти Т. Шевченка „Словянска Беседа" в Софії влаштувала 25. квітня ц. р. врочисту академію. Ректор університету проф. д-р Михайло Арнаутов (ученик і наступник Івана Шишманова, зятя М. Драгоманова) прочитав реферат на тему „Тарас Шевченко й Болгарія". Петро Райчев, тенор болгарської народньої опери, співав українські пісні, член народного театру Володимир Трендафилов деклямував поезії Шевченка, найліпший болгарський мужеський хор „Гусла" під проводом Асеня Дімітрова виконав низку українських і болгарських народніх пісень.

КАНАЛ ВОЛГА—ДОН.

Від кількох літ велися студії над будовою каналу, що має лучити Волгу з Доном. Студії випали корисно і вже виладжують подрібні пляни тієї велитенської будови. На Доні стане шлюза, що дасть збірник води на 40 міліярдів куб. метрів. При помочі спеціяльних уладжень кораблі, які приходитимуть Волгою, піднесуться на 72 метри до штучного озера, а звідси опустять їх на 33 метри до долини Дону. На ріці Доні має станути ще 6 дальших шлюз з відповідними переходами для кораблів, які попливуть до Озівського моря. Нова водна дорога буде довга 1,100 км. Плянують теж будову трьох великих електричних стацій між Доном і Волгою. Води каналу наводнюватимуть сухий калмуцький степ. Каналом буде переливатися річно 12 міліярдів куб. метрів води з Дону до Волги, щоби протиділати висиханню Каспійського моря, звідки братимуть воду до наводнювання надволжанських просторів.

НЕ МОЖУТЬ ПОЗБУТИСЯ ЛЮБОВНИЦІ КОРОЛЯ.

Любовниця румунського короля Кароля, відома Маґда Люпеску, є великою інтриґанткою і мішається у державні справи. Таке пишуть румунські ґазети. І тому понад пів міліона селян дожагалися, щоб вона виїхала з Румунії. Але покищо вплив Люпеску більший від протестуючих селян.

КАНДИДАТ БЕЗ СУПЕРНИКІВ.

У Франції є тільки одна така округа, що підчас виборів мала єдиного кандидата. Посол Інізан, що вийшов із Бретанії, дістав на 12,144 виборців 12,119 голосів. Його виняткове становище пояснюється тим, що на всю округу він єдиний мав матуру. Але саме через те бретонські селяни дивились на нього підзорливо в 1914. р., коли він уперше поставив свою кандидатуру. Вони вважали його інтеліґентом, не своїм. Тоді Інізан занявся годівлею худоби і став дуже популярний. У 1924. р. вибрали його до парляменту. Коли він увійшов туди в шовковім бретонськім убранні і широкім капелюсі, один із послів привитав його як маркіза.

ГОЛОД МІЖ БЕСАРАБСЬКИМИ УКРАЇНЦЯМИ.

З українських часописів, що виходять у Румунії, довідуємося про жахливу нужду між бесарабськими українцями, головно в селах: Руготін, Поляна, Росков, Горнавці, Перегородок, Рускін, Цюбонося. Мешканці цих сіл просто гинуть з голоду. Вони не мають що їсти, бо поля мають замало і не мають ні дров, ні соломи, ні доброї одежі на собі. По хатах нечистота й біднота. Така біднота, що люди не мають у чому вийти з хати, ні в робітний день, ні свято. Хатки полупані, немащені, прямо валяться над плечима ледви животіючих людей. Діти по хатах занемагають, хорують і вмирають без ніякого порятунку. Матері й батьки також хворіють і вмирають. Українські заможніші села Хотиниччини зорґанізували вже братню допомогову акцію, щоб вирвати своїх братів з обіймів голоду.

В ЧЕСТЬ ТИХ, ЩО ЗГИНУЛИ ДЛЯ НАУКИ.

В Палаті Науки, що її побудують на терені Міжнародньої Вистави в Парижі, стане величавий памятник у честь учених, що згинули для науки. Ініціятором будови памятника є товариство французьких учених у Парижі.

ВІДЗНАЧЕННЯ В. КАСІЯНА.

Комітет міжнародньої вистави ґравюр на дереві, яка відбулась у Варшаві, присудив відомому українському графікові В. Касіянові почесний диплом за його мистецькі праці.

ЖАХЛИВЕ САМОГУБСТВО.

Безробітний Йосиф Марусевич у Львові облив себе бензиною, напився формаліни і підпаливши себе, вискочив крізь вікно на вулицю. Перевезений до шпиталю, помер.

„СОЮЗ УКРАЇНОК" НА ВОЛИНІ.

Згідно з теперішніми даними, „Союз Українок" на Волині, що має свій осідок в Рівному, має на Волині понад 40 своїх філій (м. і. й у повітових містах: Ковлі, Володимирі й ін.), та обєднує понад 2,000 членок. Бажано, щоб ця жіноча орґанізація орґанізувала свої філії по інших повітових осередках на Волині, зокрема в Луцьку, де відчувається великий брак самостійної орґанізації українського жіноцтва.

ЧЕСЬКИЙ ХЛІБОРОБ І ПОЛЬСЬКИЙ.

Невідрадний матеріяльний стнан хлібороба в Польщі загально відомий. Він стає ще гірший, коли порівняти його з матеріяльним положенням чехословацького хлібороба. Це порівнання виказує, що один рільник у Чехословаччині збирає пересічно три сотнари пшениці, а в Польщі тільки один. В Чехословаччині на одного рільника припадає 18 сотнарів бараболі, тоді, коли в Польщі на одного рільника припадає тільки 14 сотнарів. На одного хлібороба в Чехословаччині припадає 10 сотнарів бураків, а в Польщі тільки 1 і пів. Рогатої худоби припадає в Чехословаччині на рільника 1 штука, а в Польщі на двох. В Чехословаччині припадає 2 свині на трьох рільників, а в Польщі 1 свиня на трьох рільників. В 1934 році дохід 5 міліонів рільників у Чехословаччині виносив 4 міліярди і 4 міліони злотих, а в Польщі 22 міліони рільників мали доходу тільки 4 і пів міліярда зл. Дохід поодинокого рільника в Польщі є шість разів менший від доходу рільника в Чехословаччині.

НАФТОВА РОПА В ПЕРЕГІНСЬКУ.

Нафтова спілка в Перегінську, що від січня ц. р. переводить нафтові верчення на терені громади Перегінсько, добула перед кількома днями ропу, що дає сім ваґонів місячно. Спілка приступає до дальших верчень.

МОТОРОВІ ЛЕГКОПАДИ.

Один французький технік у Марселі зладив новий тип легкопаду з малим мотором, що дає змогу кермувати легкопадом. Досі було багато випадків, що летун, ратуючись при помочі легкопаду, падав до якогось озера, ставу або в інші небезпечні місця, як нпр. на електричні дроти. Новий французький винахід позволяє летунові летіти кілька кільометрів і вибрати корисне місце до осідання.

БУВШИЙ АТЛЕТ ВИЛОМИВ ҐРАТИ ТА ВТІК З ВЯЗНИЦІ.

У вязниці в Богородчанах опинився Франц Матковський, бувший професійний атлет-змагун. Недавно Матковський побив вязничного сторожа, внаслідок чого арештованого скували в кайдани та помістили у темниці. Вночі Матковський кайдани розірвав, виломив віконні ґрати і втік. Підчас погоні його здовили і відставили до станиславівської тюрми. Станиславівський суд засудив Матковського на рік вязниці.

ВСТУПИВ ДО ОУН, БО ВСЮДИ КРИВДА ДІЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ

ЧОРТКІВ (Галичина). — Перед лавою суддів присяжних чортківського окружного суду відбулася розправа проти Теодора Поповича і Данила Сліпенького, рільників з Нагірянки біля Бучача. Прокуратор потягнув їх до відповідальности за державну зраду, себто за приналежність до Орґанізації Українських Націоналістів і за поширювання нелеґальної літератури.

Перший підсудний, Теодор Попович, заявив, як у слідстві так і на головній розправі, що вступив до ОУН, прийшовши до переконання, що українському народові діється кривда на всіх його землях, а саме на Великій Україні, в Польщі, в Румунії й у Чехословаччині. Підсудний заявив далі, що не може подати назвищ тих осіб, з якими в орґанізаційних справах стрічався, щоб не наразити їх на неприємности.

Другий підсудний заперечив приналежність до ОУН. І його звільнено від вини і кари. А Теодора Поповича засуджено на 3 і пів року вязниці.

ВЖЕ РОЗПОЧАЛАСЯ РОЗПРАВА ПРОТИ ДВАЦЯТЬ ТРЬОХ.

ЛЬВІВ. — Дня 25 травня розпочався великий політичний процес проти 23 молодих українців і українок. Є це процес проти Степана Бандери і товаришів. На лаві обвинувачених стануло багато з тих, що їх судили у варшавськім процесі за вбивство міністра Перацького.

ПОКАЗ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ВИШИВКИ.

ЛЬВІВ. — Національний Музей упорядкував збірку української народньої вишивки, що обіймає чотири тисячі зразків. Вони тепер виставлені на публичний показ.

Виставлено окремо ще збірку митрополита Шептицького, яка обіймає боснянські, роєійські й інші вишивки. Цей матеріял дає змогу видцеві наглядно переконатися про окремішність розвитку українського народнього орнаменту у техніці виконання вишивок, як теж у доборі кольорів. Правда, пише директор Музею І. Свєнціцький, що в народньому побуті збереглися такі елементи орнаменту, що на їх основі можна говорити про спорідення української вишивки з вишивками інших народів, зокремаж словянських і східних. Одначе ближча знайомість із таким спорідненням поодиних мотивів української вишивки виказує, що ступінь цього спорідення не сягає глибше і ширше, як спорідення української мови з деякими словянськими і східніми народами.

ПЯТНУЮТЬ Д-РА ОСИПА НАЗАРУКА.

ЛЬВІВ. — Український Центральний Комітет у Львові, Союз Українок Еміґранток і Клюб Українських Еміґрантів видали спільну заяву, в якій в імені придніпрянської іміґрації пятнують „нікчемну нагінку д-ра Осипа Назарука, бувшого міністра УНР, редактора „Нової Зорі", на особу Головного Отамана С. Петлюру", підкреслюючи, що С. Петлюра „кровю своєю припечатав відданість своїй ідеї і свому народові". Протестуючі пятнують цинізм „Нової Зорі", яка всупереч благословенству Митрополита Кир Андрея на відправу Служб Божих і панахид за душі всіх вояків, що згинули у війні за волю Батьківщини, аґітує в пресі, щоб українці не молилися за того, що віддав своє життя „за други своя".

ЩЕ ОДНІ БУНТІВНИКИ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

КАТОВИЦІ (Польща). — Розпочалася карна розправа проти 119 молодих німців, що належали до тайного німецького товариства, яке підговоляло німецьке повстання на Шлеську, що мало вибухнути 15 червня 1937 р. Ціллю повстання було прилучення Шлеська до Німеччини. Так каже польський прокуратор. Головні аранжери втекли до Німеччини, а головний провідник повісився в тюрмі. Тайна орґанізація була дуже добре зорґанізована. Та прокуратор каже, що всі її тайни ніби викрито.

НЕБУВАЛИЙ В АНГЛІЇ СКАНДАЛ.

ЛОНДОН. — Узнано бувшого кольоніяльного секретаря Ж. Томаса винуватим, що зрадив буджетові тайни двом своїм приятелям, які використали це на те, що заасекурували себе на великі суми проти втрат на випадок наложення нових податків, які дійсно наложено. Один з тих приятелів, Алфред Бейтс, видавець і ґемблер, дав у тому самому часі Томасові 15,000 фунтів стерлінґів на „написання споминів", яких він навіть не зачинав писати.

Томас зрезиґнував зі свого урядового становища. Але мабуть піде проти нього дальше карне доходження. Досі не було випадку, щоб хтось зрадив якнебудь буджетові тайни.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛЕМКИ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ

На день 6-го червня заповіджено в Філядельфії „Перший Лемківський Конґрес в Америці". Здавалосяб, що говорити про якісь „лемківські" орґанізації чи „Лемківські Конґреси" в добі, коли ми були свідками української державности і соборности, пахне національним назадництвом, як не відступництва. Та так воно моглоб здаватися тільки тим українцям, що не знають американсько-українських відносин, а тимсамим того, що маємо тут величезні маси доброї лемківської іміґрації, яка національно ще не освідомлена, або впала жертвою пропаґанди ріжних московських пройдисвітів з царської доби. Ріжні „батюшки", як теж ріжна світська кацапська збиранина побаламутили наших лемків в Америці. Вони то, користуючись привязанністю лемків до своєї церкви й обряду та до назви „русин", представляли українську греко-кат. церкву як „польську", а назву „українець" утотожнювали — з поляком і польскістю.

Ота стара баламута ще не перевелась. Що більше. В моменті, коли вона зачала тратити ґрунт під ноґами, прийшла їй нова допомога. Зачав орґанізуватися новий протиукраїнський фронт. Давній був побудований при помочі царської Москви, а нова баламута твориться теж при помочі Москви, але вже — червоної. І тому втягається лемків під один спільний „народній фронт", себто під фронт большевицький. Іде велика аґітація за „Народній Конґрес", за згоду зі всіми, щоби поставити один „робітничий фронт". Кажеться лемкам, що їх не визволить ніяка українська ідея. А така собі „Карпаторусска Робоча Ґазета", що зветься „Лемко", навіть висміває національні змагання і доказує, що боротьба за „національну державу" не має найменшого змислу. Ось у числі цеї ґазети з 29 травня б. р. пишеться виразно, що „будова української національної держави в тім змислі, як її представляють галицько-українські патріоти, не має ніякого інтересу для лемків".

Як бачимо, йде нова русофільська пропаґанда, яка хоче притягнути старі кадри лемків, як і нові, до большевизму, до червоної Росії. Є це пропаґанда, яка каже лемкам розплачуватися з українськими провідниками за їх „помилки", а виходу з поневолення шукати в „народнім фронті", будованім з наказу Москви для боротьби — з фашизмом.

Коли возьмемо ті всі справи під серіозну увагу, то побачимо, що дійсно добре, що відбудеться тепер правдивий „Лемківський Конґрес", бо він забере в тих справах голос та намітить шляхи, якими треба ступати нашим лемкам в Америці, щоб не бути далі знаряддям у руках московських аґентів, а стояти в рядах тих, що готові на всяку жертву, щоб наша Лемківщина була нашою, та щоб лемки держались одної великої української родини.

ЖІНОЧА ВЯЗНИЦЯ

(Надіслала з краю для „Свободи" одна з молоді).

В останньому часі особливим предметом заінтересовань українського громадянства є **тюрма.** Є це місце, де замикають на кілька й кільканацять літ, а навіть на ціле життя, найкращих споміж української молоді за — їх ідейність, за любов до України, за змагання вибороти їй краще завтра.

Явище це зовсім природне. Тепер сидить по тюрмах велике число політичних вязнів, бо майже кожна свідома українська родина має там когось із близьких: батька, брата, чи сестру. А треба признати, що наше жіноцтво теж часто в тюрму попадає й гідно переносить всі прикрості й недостачі вязничного життя. Воно добре вивязується зі своїх завдань. Воно свідоме цього, що й у тюрмі треба репрезентувати націоналістичний рух, себто і там треба поводитися так, щоб кожному видно було зразу, що українські націоналісти, це люди на високому ідейному й моральному рівні, під кожним оглядом зразкові, чесні, солідні, загартовані.

***

Сьогодня хочу описати **Фордон,** себто вязницю, що широко знана як одинока, виключно жіноча вязниця в Польщі, де перебувають жінки, засуджені на великі присуди. З малими присудами попадають тут рідко, хіба „за кару". З цеї тюрми рідко хто виходить і мало хто може поінформувати вірно про тамошне життя.

Недавно ще не було там націоналісток. Нікого з наших там не вивозили, бо Фордон відносно далеко від наших земель, а й присудів великих жіночих не було. Щойно минулого року вивезли туди з львівських Бриґідок **4 націоналістки.** Тепер сидить їх у Фордоні три, між ними **Дарія Гнатківська,** засуджена на 15 літ тюрми за участь у вбивстві міністра Перацького.

Фордон — це невеличке містечко недалеко Бидґощі. Положене гарно, над самою Вислою. Невисокі дімки й кілька камениць розставлені по обидвох боках довгої вулиці, що тягнеться від залізничого двірця до ринку. В ринку знаходиться тюрма. Великий двоповерховий будинок з червоної цегли. Від вулиці є мешкання адміністрації, канцелярія начальника й інших вязничних урядовців, кухня й пральня. Будинок великий з великими вікнами без ґрат. Вязні в ньому не сидять. Для вязнів є призначений другий будинок, що стоїть до вулиці боком, а вікна його виходять з одної сторони на вязничне подвіря, з другої на Вислу. Висла в тому місці широка. Часто перепливають нею лодки, пароплави, літом є навіть оживлений рух. За Вислою є ліси, поля, отже вид для вязнів пожаданий, приємний.

Келії малі. Помістити можуть 2 до 3 ліжка й стільки осіб. Сидять у них переважно комуністки. Невелике число келій в окремому крилі призначене є на шпиталь. Лежать там вязні, хорі на чахотку й інші недуги, а також окремо сплять матері, що мають у вязниці дітей. Дітей є звичайно 25 до 30. Мають для себе окрему простору салю з чистим білими ліжечками. Доглядають їх три матері на зміну. Діти веселі й добре виглядають. Не здають собі справи з положення, а що їсти мають досить, бо їх добре доглядають, на проходи ходять теж — то й добре почуваються, бавляться й чуються вдоволені.

Крім цього будинку є ще другий, сірий. Лежить напроти мешкального будинку адміністрації. Має великі, ясні вікна з рідкими ґратами. Там містяться варстати (килимарські, робіт з волічки й кріличої вовни, коронок і гафтів). Там теж є кілька невеличких келій і в одній з них сиділи ми.

Келія чиста, привітна, але мала. Чотири ліжка, малий столик і невелика шафка з харчем займають майже цілу її поверхню. Проходжуватися нема куди і треба сидіти на ліжках (що в Фордоні є дозволене, а в інших тюрмах строго заборонене) та як найменше рухатися.

День у вязниці.

День у фордонській вязниці зачинається з дзвінком у год. 4.30 рано в літі, а у год. 6.30 в зимі. Треба тоді вставати, вбиратися й приготовити горнятко на снідання. Снідання складається з горячої, дуже мало солодженої кави й хліба. Хліб добрий, житний, добре спечений. Тюрма має своє поле, власне збіжжя, свій млин, багато рук до праці, може позволити собі на ліпший харч. Рівночасно зі сніданням пускають виливати коновки, а пізніше треба прятати. По прятанні й митті кожна занимається своєю роботою. Шиє, вишиває, перешиває. Засаднично не можна там для себе нічого шити. Можна лише за посередництвом адміністрації й за оплатою. Отже з принципіяльних оглядів вязні тої приємности зрікаються. З тихже самих оглядів не ходять політичні вязні до праці у вязниці, хоч праця булаб приємніша, як безчинне сидження.

Читається багато книжок. Позичає їх учителька з вязничної бібліотеки, бо своїх, приватних не допускають. Є між ними злі й добрі. Злих очевидно більше й тому кладу їх на першому місці. Зміст їх не може інтеліґентного читача задоволити, але з браку інших читається і їх теж.

Від год. 11 до 12 є прохід. Очевидно, прохід націоналісток, бо проходи зачинаються у год. 8-мій, але тоді йдуть звичайні вязні, по них комуністки, яких було понад 60, а тепер вже тільки 30 (вийшли через амнестію). По них ідуть малолітні комуністки, що мають поправний дім, а щойно опісля ми. Проходи відбуваються на доволі великому подвірю (155 кроків, довкруги хідник) з вимощеним камяним хідником. По середині знаходяться чотири великі кльомби з квітами, а з боку, під вікнами шпиталю росте груша й два кущі бозу. Роблять вони дуже миле враження, обсервується на них пори року, зміни в природі й часто є вони вихідною точкою розмов, як представники могутньої природи, сильної, вічно молодої.

Прохід — це величезна приємність для вязня. Часто навіть одинока. Можна тоді випростувати скорчене тіло, розрухати мязи, дихати повними грудьми. Дивитися досхочу на небо й бачити його без ґрат, подивляти птахів, що після вподоби сідають то на вязничному подвірю, то знову летять у широкий світ.

У годині 12-тій є обід. До миски наливають по літрі зупи. Страви чергуються по собі сестематично, а вязні наперед знають, що будуть їсти на обід чи вечерю. Звичайно борщ, капусняк, зупа з бараболь і круп у кількох відмінах. Треба признати, що харч у Фордоні кращий, як прим. у Львові. Чистіший, бо начальник на чистоту кухні й харчів звертає велику увагу. По обіді аж до другого проходу, значить до год. 4-тої, знову кожна занимається своїми справами, вчиться, читає. По проході, вечером звичайно обговорюється всілякі реферати, політичні огляди, співається, розмовляється. По вечері, на яку знову дають літру зупи, можна йти спати, а хто не хоче, може сидіти дальше, аж до зґашення світла. Світло гасять у год. 7.30.

Так виглядає в Фордоні. З малими змінами в кожній вязниці є один день цілком подібний до другого. Можнаб сказати: один нудніший від другого, колиб вязні самі не творили собі життя, колиб не вишукували собі занять, щоб прогнати нудьгу, щоб по можности використати час.

Читання і дискусії.

Окрему, вовсім на світі незнану приємність справляє вязневі читання преси. Часописи дають що дня, а в Фордоні була та догідність (тепер обставини з кожним днем гірші) що давали часописі без обмежень і в українській мові. Разом зі свіжою пресою переливав по келії свіжий дух широкого світа, де люди рухаються, творять, ділають. Переплиеає енерґія, що розбиває сонну атмосферу, що давала сили й охоти до боротьби, до життя. Вивязувались оживлені дискусії, ставилося горископи. Всвіжувалися думки й з великим вдоволенням їздилось пальцем по мапі слідом якого великого політика, чи шляхом рухів італійської та етіопської армії.

Нормальна програмка дня змінювалась, як приїздив о. Кладочний, вязничний капелян. Сходилися тоді всі греко-католички на спільну співану Службу Божу й на гутірку до вязничної каплиці. Отець розказував дещо, що чувати в світі, а ми розпитували про рідню, знайомих, про життя наших по інших тюрмах. Оповідав радо й ми були вдоволені, що чуємо рідну мову з уст своєї людини, що далеко на чужині нас хтось відвідав, що приніс нам вістку про наших близьких, а їм принесе про нас.

При нагоді приїзду о. Кладочного пізнали ми, скільки в Фордоні є українок. А є їх там досить, біля 30. (Знаємо лиш про греко-католичок, але православних є теж багато, та з ними не дають нам змоги стрічатися й нічого докладніше про них не знаємо). В ріжному віці, з ріжних околиць краю. Від зеленої Гуцульщини почавши, а на далекому Поліссі скінчивши, є тут представниці всіх закутин нашої землі. Одні сидять уже по 10 і більше літ, інші всього кільканацять місяців. Серед молодших є національна свідомість. Згадують, як колись працювали по читальнях, стараються мати в одягу все щось жовтоблакитне, щоб тим виказати свої патріотичні почування. Держаться разом, говорять між собою українською мовою, а є часті випадки, що свою рідну мову забувають, і калічать мішаниною своїх і чужих слів. Цікаві на політичні новини.

Справа амнестії є все актуальна серед звичайних вязнів. Говорять про неї цілий час присуду, означують її розміри, мотиви. Перед останньою, січневою амнестією про ніщо інше розмов не було, та пізніше багато на ній розчарувались. Амнестія зменшувала кари за кримінальні проступки тільки до 5 літ, а в фордонській вязниці таких низьких кар є мало. Переважно 10 до 15 літ, отже мало котра з неї скористала. Не дали одначе за виграну. Говорили, що приготовляється амнестія друга, велика, бо... будуть у Польщі вибирати — короля!

Є погляд про вязницю (не зовсім правильний), що вона ломить молодих людей. Так. Вона ломить, але тих, що скорше чи пізніше булиб заломились і так. Вона приспішує процес їхньої ферментації і в тому навіть її заслуга. Вона **відділює зерно від полови** й помагає успішніше вести працю. Слабі характери в тюрмі ломляться, **сильні — ніколи.**

Вязниця як школа життя.

Вязниці на наших землях, а точніше: для наших людей, призначені на те, щоб раз на все відстрашити вязнів від праці для ідеї, щоб знеохотити, поломити молоді душі. Для **націоналістичних українських політичних вязнів є вона школою життя, місцем, у якому кріпимо свої духові сили і з якого вийдемо тверді, як криця й незломні, мов ґраніт.**

Одна з молодих націоналісток, що сиділа в краківській вязниці склала пісню, що зачинається словами:

„За ґратами — то кузня сили [й волі,
За ґратами — ми знаєм, хто є [ми!"

Справді! Вязниці перетворились у нас на робітні, де куються нові, сильні характери, де виховуються лави карних членів нації. Перемінилися на кузні і **хоч щораз більше загострюється в них режім — щораз кращі виходять із них люди.**

Безперечно, що в тюрмі є прикро, є зле. Видається часам — нестерпно, але так мусить бути. Не можна вимагати від вязниці більше, як вона може дати, і згори треба зясувати собі, що нас у вязниці чекає. Додам, що у вязницях повстають нові пісні, цвите нова література. Замітна є тим, що хоч не все має правильну форму, то відзеркалює найкраще настрої її авторів. Одна із пісень говорить:

„З життя ми не хочем для себе [ніщо,
Усе віддаємо для Неї.
Для Неї живемо, для Неї [умрем,
Усе для одної Ідеї!"

Такі саме є напрямні молодої української ґенерації, що зродилися серед звуків гармат і серед потоків крови Визвольної Війни, що зачату боротьбу продовжує, — і вірить, що — напевно доведе її до побідного кінця!

М.

М. Костишин.

СВІТЛОМУ КОНҐРЕСОВІ ЛЕМКІВЩИНИ.

(В день 6 червня 1936 р.).

Гаразд, о Конґресе могутній!
Збуди в народі дух живий.
З ґраніту куй момент майбутній,
Кругом бадьорий клич розлий.

За честь, за волю України,
Хай вже не кпиться ворог з нас,
Жизнь не провадить до руїни;
Вважіть! Огнистий зрив не згас!

Не згас, горить і кат не здушить,
Не вирве серця в нас з грудей,
Насильством народу не змусить,
Щоб він цінив прапор чужий.

Бо в нього кров пливе у жилах
Здорова, чиста, як кришталь,
В борню летить він мов на крилах,
Ідей завзятих він коваль.

Кує без втоми кращу долю,
Вірить, що в нього лиш той брат,
Що спільно з ним терпить неволю
Від Дону по Бескиди Карпат.

Його не зломить вража сила
Польонофільства, кацапні;
Він прикріпив сильні вітрила,
Пливе до цілі на човні.

Хоча ревуть бурхливі хвилі,
Женуть, неначе ураґан,
Бють до човна, та бач, не в силі
Розбить його шалений тан.
— — — — — — — —
Гаразд, о Конґресе могутній!
Тобі бажаєм кріпких сил!
Хай день цей стане незабутній,
Хай блисне славою світил!

Д-р Кирило Трильовський.

Д-Р ЕДВАРД БЕНЕШ

НОВОВИБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

(3)

А тимчасом французький уряд влаштував у себе окремий департамент „для орґанізації національних армій", то є польської і чеської. Бенеш взявся отже завзято до студіювання військових підручників і книжок про орґанізацію армій, щоби яко представник чеської Національної Ради бути добре підкованим при переговорах з чужими урядами. Ще в р. 1916 видав він по французьки брошуру „Знищіть Австро-Угорщину", а в р. 1917 написав він меморандум проти федералізації тої держави. Він і Масарик були тої думки, що треба користати з нагоди і збудувати свою **самостійну** державу, а не — по таких враших утратах — годитися знову на якусь федеративну латанину.

Зрештою більших і менших меморандумів написав Бенеш при всіляких нагодах цілі десятки.

В серпні 1917 р. заключив він з французьким урядом (як пізніше і з італійським) договір у справі чехословацької армії. Уряд цей признав суверенність чехословацької Національної Ради над цею армією і тепер Бенеш взявся гостро до роботи, щоби Чехів і Словаків, що належали до так званого **„леґіону чужинців"**, перенести до чехословацької армії.

„Леґіон чужинців" — є це спеціяльний відділ французької армії, удержуваний урядом в ціли удержування в послуху арабів в африканських провінціях Франції. — Належать там переважно всілякі заграничні авантурники і злочинці, котрі звичайно, вступаючи до цього леґіону, навіть своє назвище зміняють. Але вступають до нього і чесні, але нещасливі люди, напр. з причини „нещасного кохання", або щоб лікувати себе в горячім африканськім підсоню від сухіт. І так при кінці минулого століття вступив до того леґіону студент медицини у віденськім університеті „Січовик" Василь Шміґельський зі Снятина. Був це славний молодець, котрого мама однак умерла на сухоти, а і він завважав вже у себе початки цеї хороби. Грошей на поїздку до Африки він не мав, бо батько його був незаможним міщанином, віцебурмістром Снятина. (Тепер є в Снятині одна вулиця його імени).

Хоч В. Шміґельський знав, яка страшно строга дисципліна панує в тім „леґіоні чужинців" — то проте він вступив до нього, а по 6-тьох обовязкових роках служби — поїхав з заощадженими грішми до Парижа, де скінчив медицину, а ставши доктором — осів в однім французькім провінціональнім місті, де став і сам бурмістром. На жаль, він уже давно помер.

В тім „леґіоні чужинців" служило ще від передвоєнних часів багато чехів, тож і не дивниця, що ті з них, що стояли на европейськім фронті, а почули про орґанізацію чехославацької армії, зголосилися до Бенеша, щоби він і їх до цеї армії прийняв. Бенеш очевидно гарячо цим занявся, але головна команда французької армії противилась відпускові чехів і словаків з „леґіону чужинців", боячися, що через це і цілий той леґіон готов розпастися.

І ось на весну 1918 р. зявились у Бенеша кілька узброєних леґіонерів і зажадали, щоби він їх негайно приняв до своєї армії. Один навіть загрозив йому ручною гранатою. Бідний Бенеш повних три години старався витолкувати тим делеґатам свою безпомічність супроти упору французької головної команди. Нарешті ті леґіонери відійшли та вже за кілька днів згинули у французьких стрілецьких ровах. Один лиш з них виратувався, а прибігши до урядової кімнати Бенеша — старався його баґнетом пробити. Його роззброєно і віддано до дому божевільних.

Дня 3. червня 1918 р. обіцяв анґлійський уряд признати чехословацьку Національну Раду та чехословацьку армію, а 9. серпня тогож року дістав Бенеш від „Форейн Офіс" (міністерства справ закордонних) письмо міністра Бальфура, котрим анґлійська нація признає чехів за союзну націю, а її армію за союзну і ведучу війну проти Австро-Угорщини та Німеччини. Анґлія признала рівночасно Національну Раду в Парижі за найвищу владу над цею армією. Рівно чотири тижні пізніше зробила це саме і Японія.

Французький прем'єр Клемансо заявив, що все зробить, що в його силі в користь чехословацької держави. І він виконав своє приречення: чехів і словаків виділено з французької армії і створено з них осібні відділи.

Найвищим доказом французької симпатії було торжественне вручення тим відділам прапору, дарунку міста Парижа — самим президентом французької республики — Поанкарем. Сталося це в місті Дарнай, а коли серед великого одушевлення чехословацьке військо присягнуло на прапор, що буде з самопосвятою боротись під ним за висвободження своєї вітчини — промовив до нього Поанкаре ось що:

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

КАРНЕҐІ, ПА. Тов. Січ, від. 136, повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться 7-го червня, в годині 1-шій пополудні, в гали парохіяльній під ч. 220 Jene St. На зборах буде справоздання за пів року й інші важні справи до полагодження, тому обовязком кождого члена є бути приявним на зборах. Котрий член не буде на зборах, буде підлягати карі, ухваленій минулими зборами. — За уряд: И. Сус, І. Білевич, А. Крупа.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбуудться в неділю, 7-го червня, в годині 3-тій пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гіл. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо маємо важні члени мають вирівнати свої залеглості справи до полагодження. Довгуючі сти, бо в противнім разі будуть суспендовані. Неприявний член буде караний. — П. Любянецький, предс.; Н. Шевчук, кас.; П. Черкас, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Повідомляємо всіх членів Тов. Єдність, від. 163, що згідно з постановою минулих зборів, наступні місячні збори відбудуться у вівторок, 9-го червня, в Клюбі Горожан, 847 Н. Фреклин вул. Початок точно в годині 8-мій ввечір. Пригадуємо членам на ухвалу за приєднуванням нових членів старших і дітей. Усіх кандидатів приводіть на ці збори. — С. Гвіздь, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НАУКА МОЖЕ БУТИ Й БЛАГОДАТЬ.

Останніми часами, в звязку з надходячою новою світовою війною, ми чуємо вічно про преріжні винаходи, що мають бути вживані в тій війні для нищення людей.

Супроти цього добре сталося, що на переміну цим новинкам приходить вістка про „поляроід".

Так називається в торговлі нова субстанція, придумана вченими на основі довгих розслідів, що має спричинити просто революційні перевороти в деяких ділянках людського життя.

Найголовнішим з тих переворотів має бути усунення осліплюючого блеску світел автомобілів, що без сумніву є найбільшою небезпекою для їздучих ніччю автомобілістів.

ДОБРИЙ ВИНАХІД — ПРОСТИЙ.

Винахід описують так: Автомобіліст висилає зо своїх автомобілевих ламп так зване поляроідане світло. На його шибі від вітру є сітка, котра спрепарована так, що вона пропускає лише проміння, яке вийшло з лямпи його власного авта. Отже автомобіліст може бачити предмети, освітлені його власними лямпами, але не бачить інших авт.

Виходить, що винахід незвичайно простий. Неодному аж дивно стане, що він на цю думку не попав.

Та це є доля багатьох великих винаходів. Вони скидаються на ту проблему, що її поставив своїм противникам відкривець Америки, Христофор Колюмб, коли йому дотинали, що не було штуки відкрити Америку. Колюмб казав подати собі зварене яйце та казав їм поставити його насторч. Ті пробували й пробували, але яйце на сторч не поставили. Коли казали Колюмбові показати штуку, цей ударив яйцем об стіл так сильно, що воно на тупім кінці розбилося. Тоді воно вже й стояло на сторч.

„А це не штука так!" — закричали Колюмбові противники.

„А чомуж ви не зробили, коли це не штука?" — сказав Колюмб.

ЗУЖИВ ВИНАХІД ТЕЛЕФОНУ.

Як подає газета „Лос Анджелес Таймс", відколи відомий фільмовий актор Борис Карлоф приїхав до Англії, він правильно кождого тижня телефонує з Англії до Голівуду та питається, як там живеться... його сімом собакам. І пише ця газета, що пан Карлоф не може спокійно спати, поки кожда з сімох собак не гавкне йому до телефону на доказ, що вона „ов'кей".

Отже не можна судити актора по характерах, які він представляє на сцені. Пан Карлоф усе зображає божевільних злочинців з демонічною жорстокістю, а тут дивіться, що за чутливе в цього чоловіка серце... для собак.

ЗВІДКИ ВОНИ ЦЕ ВЗЯЛИ?

В англійській пресі слідно певну констернацію з приводу відповіди німецького уряду на запити англійського уряду про думки Німеччини про ріжні питання війни й миру в Европі.

Заклопотання вийшло з того, що німецький уряд замісць відповідати на запити англійського уряду, сказав: „Заки ми відповімо, позвольте вас спитати дещо".

Англійські газети заклопотані цею тактикою німців. Тепер англійський уряд не може сказати: ми не ученики, щоби на запити відповідати. Адже він самий перший ставив запити.

Що мене дивує в німців, це думка відповідати на запити питаннями. Адже це, кажуть, жидівський національний звичай. Оповідають анекдоту, що хтось-там питав жида: „Чому ви все на питання відповідаєте питанням?"

„А чомуж би ні?" — відповідає жид.

ВСІМ НЕ ДОГОДИТЬ.

На зборах Англійського Виховного Союзу Родичів, що відбувались недавно в Амбелсайді, хтось з аранжерів занявся спеціально питанням: що зробити, щоб учасники зборів знали легко один одного?

Аранжери вирішили це питання в цей спосіб, що дали кождому делегатові через груди ленту з видрукуваним на ній його іменем. Кажуть, що в цей спосіб запобіжено багатьом клопотам з представлюванням. Як звісно, при стрічі люди часто представляються один одному так невиразно, що вони властиво імен не знають. Навіть як вони почули імя, то його легко забувають і при новій стрічі чуються цим сильно заамбарасовані.

Хоч більшість делегатів хвалила собі цю новину, знайшлися, кажуть, люди, яким вона не припала до вподоби. Ці люди хотіли, щоб їх усі пізнавали без великих написів на лентах. Англійська преса тепер глумливо про тих самоповажаних батьків, що ждуть від усіх, щоб знали їх і по гідності й по імені.

ДЕ ЙОМУ МІСЦЕ?

Конгресмен Зьончек попав нарешті під психіятричну обсервацію.

Це йому належалося вже здавна. Всяка людина, що так жадна слави, повинна бути розслідження психіятрами. Мегаломанія, себто думка про свою великість, це звичайна признака багатьох умових недуг, як горячка є признакою багатьох тілесних недуг.

Чи признають Зьончека так небезпечно хорим, що його аж треба буде замкнути на все до шпиталю, це не так важно, як те, що цього чоловіка з хоробливою жадобою слави велике число людей вважає за свого представника та за оборонця їх інтересів.

Не важно, чи лікарі пізнаються на ньому, але важно, щоби люди могли пізнатися на того роду хоробливих людях, що для жадоби слави грають оборонців народних інтересів. Може не важно, щоби Зьончка післати до Піярів, але важно, щоб його не посилати до конгресу.

ПО ЧОМУ ПІЗНАТИ?

Людину, хору на мегаломанію, пізнати по браку міри. У такої людини, як двоє людей роблять те саме, то не є те саме. Що вона робить, має одну міру, що друга людина робить, має іншу міру.

Як він говорить про другого, це називається осторога народу, як про нього говорять, то це обмова. Як він сідує, то це красномовство, як другий, то дурення людей або забирання часу. Як другий пхається наперед нього, то це свинуватість, а як він пхається, то це енергія, або сила волі. Як другий хвалиться, то це чваньковатість, як він хвалиться, то це признання правди, якої інші не добачують.

Наша народня анекдота малює цю подвійну міру.

„Ти був би ладний, тільки що не у тебе між очима, як у жебрака!"

„А у тебе хіба не так?"

„Ні, у мене так, як у цісаря!"

НАЙНЕОБХІДНІША КНИЖКА

Хоча час від часу письменники називають то одну то другу книжку необхідною, все-таки, якби розвести голосування між людьми, що книжки читають і книжок уживають, то певно найнеобхіднішою книжкою вийшла би без сумніву енциклопедія.

Слово „енциклопедія" чуже, грецьке слово, а властиво два грецькі слова, що значать „повна наука". Так у Греції називали шкільну науку, яку мав побирати кождий свобідно роджений грек, заки його признано дозрілим і повноправним горожанином.

У цьому значінню це слово перенесено до римлян, де однаке воно з часом почало теж означати й книжки, в котрих зібрано разом і упорядковано в одну систематичну цілість все знання, яке людині треба знати.

З часом поняття енциклопедії ще далі поширено. Стали називати так уже не збірку книжок, що мають у собі все знання, потрібне всякій людині, але відповідно систематизовану збірку всього людського знання.

НАЙСТАРШІ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ.

Найстарші енциклопедії того роду це були збірки систематично оброблених наук. У них були оброблені ріжні науки й штуки, як граматика, себто наука про правила мови; діялектика, себто наука про правила думання; аритметика, наука про рахунки; медицина; архітектура, наука про будівництво; музика, тощо.

За першу таку енциклопедію рахують працю римлянина Марка Терентія Варра (умер у 339-тім році перед Христом) у 9 томах. Цей самий автор написав потім ще іншу енциклопедію римських старинностей у 41 томах, а римський природник Пліній Старший написав спеціальну енциклопедію природних наук у 37 томах.

У середніх віках, коли християнство вже загально запанувало в Европі, духовенство звичайно видавало такі енциклопедії. Першою загально відомою такою енциклопедією була енциклопедія Ізидора, епископа Севілі, що вийшла в сьомім столітті. Вони відзначалися духовним і церковним змістом.

В 11-тім століттю стали видавати коротенькі енциклопедії. Першу енциклопедію того роду склав по грецьки Михайло Константин Пселює. Рівночасно заявилася ще інша енциклопедія, теж грецькою мовою, в котрій усі матерії, про котрі писалося, були впорядковані азбучно. Називалася вона словником. Вона мала багато видань та наслідувань. З них одна, котра називалася „бібліотека світа", а котру зложив домініканський монах Вінсент з Бове в 13-тім століттю в 80 томах, обнимала все знання того часу.

КОЛИ ПЕРШИЙ РАЗ УЖИТО СЛОВА „ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ".

Від того часу число енциклопедій сильно намножилося. Нарешті в 1541-шім р. Йохімус Форціюс Рінгельбергіюс видав енциклопедію, що вперше мала назву енциклопедії в своїм заголовку. В тих часах до енциклопедії звичайно додавано ще словарі ріжних мов, у котрих слова були вияснені латинською або грецькою мовою.

Всі ті енциклопедії були не зовсім систематичні, а часто навіть хаотичні. Від англійського фільософа Бейкона почалася праця коло впорядкування всього людського знання в якусь систему, що дозволяла би читачеві обхопити все потрібне йому знання. З поступом знання змінився теж зміст енциклопедій. З поширенням людських відомостей стало бажанним порядкувати відомости в енциклопедії у такий спосіб, щоби читач, який шукає в ній якогось знання, міг знайти це знання без довшого шукання. Ось так то вперше придумано способи порядкувати знання не за науками, але поазбучно. Енциклопедія подавала статті на ріжні теми, при чому статті були впорядковані не за тим, до якої вони науки належать, а за азбучним порядком їх заголовків. Цей спосіб показався таким добрим, що й до цих часів в енциклопедіях знайдете статті, впорядковані власне за азбучним порядком. Коли читач хоче знайти якусь відомість про цікаву йому справу, він мусить знайти відповідну статтю, а таку статтю може легко знайти, пошукавши за відповідним наголовком в азбучнім порядку.

НАЙВАЖНІШІ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ СВІТА.

Першою великою енциклопедією в світі була 64-томова німецька енциклопедія, видана в роках 1732—1750 під наголовком „Гросес фольштендіґен Універзаль Лексікон Аллєр Віссеншафтен унд Кінсте". Незадовго потім вийшла славна французька енциклопедія Дідрота, Д'Алямбера й Вольтера, видана англійцем Джаном Мидсом. Ця французька енциклопедія мала критичний характер і вона змінила внутрішній характер енциклопедій. Від того часу вони стали вже справді науковими.

Такою була вславна на ввесь світ "ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA", що вперше почала виходити в 1768. році, а скінчилася в 1771-шім році, та мала 3 томи. Нові видання цеї енциклопедії появлялися що кількадесять та кільканадцять літ (недавно появилося її 14-те видання в 24 томах).

Американці мають кілька добрих енциклопедій. З них найкраща можна відай признати THE NEW INTERNATIONAL ENCYCLOPAEDIA.

МОСКАЛІ ОБСЛУГОВУЮТЬ УКРАЇНЦІВ.

Німці мають теж кілька добрих енциклопедій, а з них найкращі Брокгавза й Маєра. Вони відай перші завели в себе звичай видавати більші енциклопедії, а потім менші, скорочені, видавництва, в одному або двох томах.

Москалі почали перекладати енциклопедію Брокгавза московською мовою, але, додаючи до неї оригінальні статті про життя в Росії, вони створили зовсім оригінальну енциклопедію, звану „Энциклопедіческій Словар Брокгавза й Ефрона", що має значіння й для українців, бо до неї писали статті про Україну й українців такі визначні українські автори, як І. Франко й А. Кримський.

УКРАЇНЦІ МАЮТЬ ВЛАСНУ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЮ.

Це звернуло українцям увагу на потребу української енциклопедії власною мовою. Справа довго не виходила поза межі мрій. Аж пару років тому в Галичині це діло покладено на практичну стопу. Оснувався редакційний комітет, що поклав собі за ціль зібрати потрібні для енциклопедії статті. Кооператива „Рідна Школа" згодилася видати її, себто покрити кошти, получені з її друкуванням та продажем.

І так нарешті побачила світ перша українська енциклопедія, під наголовком „Українська Загальна Енциклопедія". Має вона три поважні томи, багато ілюстровані, з кольоровими таблицями, мапами й образками.

Як усяка енциклопедія, так і ця подає, величезну масу статтей, упорядкованих за азбукою. Завдяки цьому упорядкуванню читач може легко знайти в ній потрібну інформацію про якунебудь справу. Треба тільки знайти відповідну статтю. Ці статті впорядковані у такому порядку, в якім ідуть букви в українській азбуці, отже А, Б, В, і так далі. У кождій знову букві статті теж порядковані за азбукою. Отже в букві А будуть наперед статті про речі, що починаються з Аа, потім про речі, що починаються з Аб, потім з Ав, і так далі.

Хочете, наприклад, довідатися щось про енциклопедію, то шукаєте статті під наголовком „енциклопедія". Цю статтю знайдете очевидно під буквою Е, а саме по статтях, котрих наголовки починаються з букви Ем, отже серед статтей, затитулованих словами, що починаються буквами Ен. Хочете знайти статтю про Петлюру, шукаєте під буквою П, між статтями під наголовками, що починаються з Пе. Хочете довідатися про місто Галич, дивитися під букву Г й шукаєте на самому початку цеї букви, бо слово починається з Га.

БЕЗ ЦЕЇ КНИЖКИ, ЯК БЕЗ РУК.

Тепер уже читач може зрозуміти, чому вважають енциклопедію за найпотрібнішу настільну книжку.

Всяка читаюча людина натрапляє при читанню на ріжні слова, їй незрозумілі, або на справи, про які вона хотіла би ніраз мати більше відомостей. Таких відомостей учені люди шукають собі в бібліотеці. Звичайний читач, що до бібліотеки не має часу ходити, або не вміє послугуватися бібліотекою, хочби мав на це час, купує собі енциклопедію й у ній знайде звичайно майже все, чого йому треба.

Звісно, є люди, які не люблять читати. Є люди, що читають, не думаючи та не цікавлячися нічим більше поза тим, що написано в читанім. Та є люди, які люблять читати з розвагою, розважаючи все прочитане з усіх боків. Для них енциклопедія — необхідна книжка.

Автім є люди, що люблять читати енциклопедію як звичайну книжку, себто читаючи все, написане в ній, за порядком.

Тому українські енциклопедисти, що видали першу енциклопедію, зробили для українського народу, для поширення освіти серед українців, величезну прислугу. Друга частина заслуги належиться тим, що дали свої гроші на фінансування цього видавництва. Третя частина заслуги припаде тим, що енциклопедію куплять та тимсамим поверують утрати в часі українським авторам та втрати в грошах українським накладцям. До цеї третьої групи повинен би приступити кождий читаючий український іміґрант в Америці, котрого на це тільки стати.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БЕРІМ ПРИКЛАД З ЖИДІВ.

Читаємо в 125-тім числі „Свободи", що секретар Ікес в урядовій функції, як заступник президента держави, на обіді, влаштованім жидами в Ню Йорку, виголосив довжезну промову, в якій між іншим зазначив, що американський уряд уживав морального впливу, щоб запобігти автократії, нетерпимости та утисканню національних меншин.

Не один з нас може буде дивуватися, яким то чудом жиди дійшли до такої чести, щоб аж державний репрезентант Америки брав участь у їх акції, зверненій до оборони жидівських національних інтересів. — Чуда тут зовсім нінкого нема, а річ полягає на тім, що жиди є свідомі своєї національности і незвичайно добре зорґанізовані. У нас є спори за назви, за таке як: русский, чи руський, українець, чи поляк, православний, чи католик, большевик, чи оборонець, але в жидів такого нема. Жид є в першу чергу жидом, а опісля, чим хто хоче, або чим йому треба. Не можна сказати, щоб жиди поміж собою жили як ангели в згоді. Вони також мають партії й сваряться між собою. Але де іде про загальну жидівську справу, там навіть найбільші вороги миряться з собою. — Партії, які вони не булиб, мають своїх лідерів, що є вірні в першу чергу своєму народові. Їх лідери мусять бути „чисті". Не-жид не може бути їх провідником. Жиди чужого поміж себе не допустять, а коли би свій важився зрадити народню справу, такого безцеремонно викидають зі суспільности і засуджують на загибіль. Жид мусить бути жидівської віри і жидівських переконань, а коли часом буває, що хтось вихреститься, то родичі такого хлопця чи дівчини вирікаються. Більшої національної свідомости, карности хіба годі собі уявити. Подібну національну свідомість та карність починає тепер виявляти Німеччина під Ґітлером.

Другим чинником, що складається на силу жидів, є факт, що золото-гріш є в їх руках. І знову памятати належить, що те золото з неба не нападало, але то було висліддом зорганізованої праці довгих поколінь. Гріш, як відомо, обертається головно в торговлі та промислі і жиди почали з конечности, а по части зі зрозуміння справи захопили в свої руки торговлю майже в цілім світі. Тут знову виявили вони величезну зорганізованість і національну свідомість. Жид буде торгувати з кожним, від кого може заробити, але коли мусить дати заробити, то в першу чергу другому жидові, а „гой" з нього користати не сміє. Жидівський гріш лишається звичайно між жидами.

Третім чинником сили жидів є факт, що вони стараються, щоб поміж ними було якнайбільше інтелігенції. Жид на свого інтелігента не дивиться як на чорта, але як на брата. Жидівські організації не відганяють своїх інтелігентів, щоб узяти „гоя", а колиб якась організація важилася взяти чужого, поминаючи свого, то таку організацію збойкотують. Жидівська інтелігенція, люблена своїм загалом, природно, любить той загал і для нього працює, а всім відомо, що чим є для тіла голова, тим для народу є його інтелігенція. Жиди вже зрозуміли, що для жидівського загалу є потрібна жидівська інтелігенція. Така зорганізована чотирнацять - міліонова жидівська нація виявляє силу, з якою світ мусить числитись, а чотириста-міліонова китайська нація, як незорганізована, остається тільки безформною, безвиразною масою.

Казав Шевченко: „Учітеся, брати мої, думайте, читайте".

Чи не варта булоб подумати і над тими справами і в практиці придержуватись тих самих засад, що й жиди?

Адвокат **В. Кузьма**,
Нюарк, Н. Дж.

НАДІСЛАНІ ЖУРНАЛИ.

„**Вістник**", місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя, що виходить у Львові під редакцією Дмитра Донцова, містить у числі за травень: Поезії Ю. Клена і С. Кушнірчека. Новелі Л. Мосендза і Сидні Денгема. Спомини В. Бірчака: Дрогобицький бунт; статті на політичні і суспільно-виховні теми. М. Мухин: Народові 70-тих років XIX стол. супроти Драгоманова; П. Талан: Шевченкова „Катерина" і коментатори; д-р Артур Голуб: Що зможе зазвати. Дм. Донцов. Вони і ми; А. Крон: Гарматне мясо Комінтерну; Шарль Нордман: Геракліт, предвістник модерної науки; М. Л.: З пресового фільму; Бібліографія; Від Адміністрації.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ВИЛК-БЕРРІ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 223, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 7-го червня, в галі церковній, зараз по Сл. Божій. Обовязком кождого члена є прийти на ці збори, бо маємо кілька важних справ до полагодження. Просимо вирівнати всі свої залеглості, бо в противнім разі будете суспендовані. Котрий член не прийде на збори заплатить кару згідно зі статутом. Іван Чолій, предс.; Іван Мельник, секр.; Лука Худоба, кас.; Петро Маліборський, рек. секр.

Забобон.

— Ви мали вже 12 наречених і хочете, щоб я була 13-тою; нічого з цього не буде!

— Бійтеся Бога, як можна перейматися такими забобонами?

—o—

Просто з моста.

„Панна, гарна, інтеліґентна, бідна, шукає в матримоніяльній цілі пана, що мав би протилежні прикмети".

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

CHORUS OF 300 SINGS UKRAINIAN PROGRAM HERE

Concert Marks 35th Year Since Accession of the Metropolitan of Galicia

Monsignor Lavelle Speaks

Eight Folk Societies Join in Religious Presentation

The United Ukrainian Folk Chorus of the metropolitan district, conducted by Alexander Koshetz, gave a concert last night at Carnegie Hall in honor of the thirty-fifth anniversary of the accession of the Most Rev. Andrew Sheptytsky as Metropolitan of Galicia and primate of the Catholics of the Ukrainian rite. The concert was presented under the auspices of the Most Rev. Constantine Bohachevsky, Ukrainian Catholic Bishop of Philadelphia. The speakers were the Right Rev. Monsignor Michael J. Lavelle, rector of St. Patrick's Cathedral and Vicar-General of the archdiocese of New York; the Rev. John La Farge, S. J., associate editor of the Catholic weekly "America," and Dr. Simon Demydchuk, New York Ukrainian journalist.

The nationally costumed chorus of 300 singers, representing eight Ukrainian singing societies of New York, Brooklyn, Yonkers, Jersey City, Newark, Bayonne, Passaic and Elizabeth, devoted its program to religious Ukrainian music sung in Ukrainian and Old Slavonic. Except for "Open the Door of Penance," by A. Wedel, a late eighteenth century composer, and C. Stetzenko's "Cherubim Song," the music was entirely from traditional sources and sung in arrangements by Professor Koshetz, Lyssenko, Stetzenko and Bortniansky.

The a cappella singing, recalling the notable performances given by the touring Ukrainian National Chorus under Professor Koshetz's direction in the early 1920s, merited high praise for its impressive volume and range and its generally laudable tone quality, especially among the men singers. The thorough unity of performance and precision of attack also deserved warm commendation. Proclamative fortissimi and dynamic contrasts seemed to be particular features, but the combined chorus was also fully able to realize finer points of shading.

A violin concerto by Nardini was played by Liuba Kaskiw, with Eugene Kusmiak as accompanist.

F. D. P.

(New York Herald Tribune, Monday, June 1, 1936)

—o—

UKRAINIANS PRESENT FOLK SONGS AT CONCERT

By Pitts Sanborn.

In Carnegie Hall last evening the United Ukrainian Folk Choruses gave a concert in honor of the Metropolitan Andrew Sheptytsky on the thirty-fifth anniversary of his elevation to the dignity of Primate of the Ukrainian Catholics. Alexander Koshetz was the director.

The united choruses were drawn from local units in New York, Brooklyn, Yonkers, Newark, Jersey City, Bayonne, Elizabeth and Passaic.

The choral pieces started off with a folk carol entitled "In a Courtyard the Tapers Are Burning," followed by a variety of liturgical music, some of it sung in Old Slavonic.

Singers in Costumes.

In national costume, rich in brightly colored embroideries, the massed choristers were a memorable sight, and still more memarable was their singing of music of fascinatingly modal character, little if any of which can have been heard here in public before.

The a cappella work of the united choruses was remarkable for its firmness and security, and the tone of the big choir excelled in solidity and resonance, especially that of the male section.

The program also offered addresses by Dr. Simon Demydchuk, the Rev. John La Farge, S. J., and Mgr. Lavelle.

(New York World-Telegram, Monday, June 1, 1936)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Привіт ґенералові Капустянському.

Дня 16 травня прибув до Дітройт п. ґенерал Капустянський, представник Українських Націоналістів. На дворець вийшло його зустрічати велике число тутешніх українських громадян. Крім своїх, були також американські військові представники зі своєю військовою орхестрою. Між ними був вислужений ґенерал американської армії А. Пикерт і теперішній комісар дітройтської поліції.

В супроводі орхестри, американських представників, О. Д. В. У. і численних громадян ген. Капустянський заїхав до готелю Бук Кедалак, де його знов повитала готелева орхестра.

В часі свого короткого побуту шановний гість виголосив відчит у Чедзі Гай скул, як також відвідав важніші українські інституції в Дітройт. У церкви привітав пана ґенерала від себе і своїх парохіян о. Л. Сембратович. Вечором відділ ОДВУ ч. 4. справив у його честь бенкет, на якому було багато місцевих визначних громадян, що складали ґенералові привіти і побажання.

Від відділу ОДВУ витав п. ґенерала хлібом і сіллю голова відділу, п. Курочка.

Учасник.

—o—

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Вистава опери „Запорожець за Дунаєм".

Старанням драматичного кружка ім. Лисенка, при українській православній церкві в Пасейку була виставлена в неділю, 17 травня, опера Артемовського „Запорожець за Дунаєм".

Хори були добре вишколені; Хоч опера має багато трудних сольових співів, вона випала зовсім удатно. Диригував нею і режисерував її о. С. Мусійчук. Виконували самі, роджені тут, молоді сили. Отож до мистецької гри додавало їм у першій мірі це, що було багато приявних. Простора саля була заповнена вщерть. Крім гостей з Пасейку й околиці були також гості з Нюарку, Ню Йорку, Петерсону і Сінтек.

Ролю Івана Карася відограв студент університету Степан Давидович, відомий уже наш співак-баритон. В цій ролі він виявив багато гумору і правдивого артизму. Він виконав її краще, ніж деякі професійні артисти її виконують. Спів його сильний і виразний. Він далі присвячує багато часу на науку співу і музики, і є надія, що з часом він виробиться на таку силу, якою буде могти похвалитися ціла наша околиця.

Ролю Андрія відограв п. И. Дмуховський, який вже кілька літ учиться в школі співу в Ню Йорку. В нього є гарний голос і він задумує колись зробити свій дебют на якійсь більшій оперовій сцені. Коли він у часі гри з легкістю досягнув високого „Ц", всі відразу почули, що це співає заводовий співак. Його гра була також гарна. В часі „молитви Андрія" він захопив приявних до тої міри, що всі відрухово повстали з місць. Ролю Одарки відограла по мистецьки молода дівчина Наталка Роздільська. В неї великий голосовий талант і вона також далі студіює спів і музику. Ролю сироти Оксани відограла з чуттям панна К. Ховзун. Вона сама недавно втратила батька, тому може так тонко відчула ролю сироти. Ролю старого (?) відограв А. Молодович, а Іманатурка С. Голутяк. Останній співав добре, але з тремою. Менші ролі турків грали: И. Данись, М. Мацюпа і С. Кость.

також групи танцюристів школи Авраменка. Орхестра, зложена з 6 музикантів, уміло достроювалася до акторів. Всім управляв о. С. Мусійчук. Він не жалував труду поставити цю оперу в Пасейку перший раз силами нашого хору ім. Лисенка. Порядкував хором і виводив артистів п. Роздільський.

Гарне і корисне враження зробила на приявних також промова о. С. Мусійчука, яка містила пояснення до цеї опери. Як представлення скінчилося, приявні сиділи мов приковані до місць і не хотіли розходитися. Так мило і приємно настроїла гра, пісня і музика цеї опери приявних слухачів.

Л. С.

ГОЛОС АКАД. С. СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО.

Якщо ми, українці, нація, хоч не державна, всежтаки нація, а не голота, то **мусимо** це виявити тим, що високо шануватимемо народню спадщину, „діла незабуті дідів наших", народню традицію, **мусять** нам бути святі всі памятки великого народнього зриву української визвольної боротьби, **мусимо** збудувати для неї храм на вічну память і науку прийдущим поколінням, **мусимо** перед цілим світом показати, яку велику ціну має у нас народня культура, **мусимо** Музей Визвольної Боротьби України в Празі приміститн у власній домівці.

Ми **мусимо**. Мусимо, **всі без винятку**, хто почуває себе українцем, приналежним усією душею до української нації.

Якщо мусимо, то зробім це **зараз**. Не можна відкладати. Кожний нехай дасть, що може, хочби найменшу лепту, а ле **зараз**, і Український Дім у Празі, домівка Музею Визвольної Боротьби України за кілька міняців буде готова на славу України.

В повній свідомости святого, морального обовязку збіркову акцію **мусить** перевести авторитативна орґанізація, авторитативна особа в кожній провінції. Від того обовязку ніхто не може відказатись. Управа Музею Визвольної Боротьбі в Празі якнайшвидше порозуміється з тими орґанізаціями, а вони вже знатимуть, як у себе таку збірку найшвидше й найліпше перевести. Бо якби ми не спромоглися на тих 500 тисяч корон на ту ціль, то був би це великий для нас сором.

Гей, враз по короні, по дві, по пять, по десять, по більше, як хто може, покажім усі козацькі завзяття у визвольній боротьбі за „честь, славу, за братерство і за волю України"!

„Бо пора це великая єсть!" Дорогі земляки! Я переконаний, що Ви мене добре порозумієте і сповните дочиста свій святий обовязок.

Пожертви посилати до Об'єднання або на адресу директора Музею проф. Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovyc,
Praha—Nusle, 254, Czechoslovakia.

Чоловік: — Варваро, ти не знаєш, де я задів мою люльку?

Жінка: — Ні, Василю, я не знаю.

Чоловік: — А до чорта з тими бабами! Які вони забудькуваті! Недаром то приповідка каже: Довгий волос, а память коротка!

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА. (21)

Тарзан кинувся в напрямі непроглядних нетрів у надії десь серед них знайти Діка і Дока. Перший раз у життю його сталеві нерви тремтіли на згадку небезпеки, яка кождої хвилини могла грозити хлопцям серед нетрів, що кишіли від диких звірів, гаддя і дикунів. Немов малпа, він хапався гиляк і перескакував пні та корчі.

Та в цю хвилину хлопці знаходилися в можливій безпеці. Вони сиділи високо на галузі дерева і спершись один на одного, дрімали. Переспавшись так трохи, вранці з першим промінем сонця вони прокинулися змерзлі, зголодніли, знуждилі. Та, не звертаючи уваги на це, Док засміявся і сказав: „Як на початок, це зовсім не було зле!"

„Ех, відповів Дік, я всетаки волів би переспатися вдома, у своїм власнім ліжку". „Та ці нетри не є вже такі дуже погані", тягнув далі Док. „Ось ні льви ні інші звірі нічого нам злого не зробили". Док іще не знав, що в нетрах не звірі є найбільшою небезпекою для цивілізованого чоловіка, тільки дикуни-люди.

Недалеко від них крутився чорношкірий дикун зі щитом і списою в руках. Він оглядав, а деколи обнюхував усі сліди й пускався раз сюди, раз туди, немов ведений інстинктом. Його напружене жорстоке лице кождої секунди вичікувало якоїсь небезпеки. Вискалені загострені зуби вказували, що він належить до породи людоїдів.